

ایران فرهنگی

نگاهی به شعر فاطمی

حس می‌شود حضور شما موقع اذان...

گروه فرهنگی / سومین روز از جمادی‌الثانی، سالروز شهادت حضرت فاطمه زهرا(س) و روز عزای خاندان عصمت و طهارت است؛ روزی که جمیع عاشقان آن حضرت از غم فقدان آن مادر دهر سوگوارند و قلم‌ها و منظومه‌های شاعرانه‌شان قصه مصائب آن بانورا بر لب دارد. پس از انقلاب اسلامی، شعر فاطمی رونق پیدا کرد و شعرای معاصر بسیاری در این حوزه قلم‌هایشان را نذر شعر کردند و اشعار قابل‌تأملی نوشتند که تنها قطره‌هایی از این دریای بی‌کران را در ادامه می‌خوانیم.

احمدعزیزی

باید از فقدان گل، خونجوش بود

در فراق یاس، مشک‌ی پوش بود

یاس ما را رو به پاکی می‌برد

رو به عشقی اشتراکی می‌برد

یاس یک شب را گل ایوان ماست

یاس تنها یک سحر مهمان ماست

بعد روی صبح، پرپر می‌شود

راهی شب‌های دیگر می‌شود

یاس مثل عطر پاک نیت است

یاس استنشاق معصومیت است

یاس بوی حوض کوثر می‌دهد

عطر اخلاق پیمبر می‌دهد

حضرت زهرا دلش از یاس بود

دانه‌های اشکش از الماس بود

داغ عطر یاس زهرا زیر ماه

می‌چکاند اشک حیدر را به چاه

عشق محزون علی یاس است و بس

چشم او یک چشمه الماس است و بس

اشک می‌ریزد علی مانند رود

بر تن زهرا؛ گل یاس کیود

گریه کن زیرا که دُخت آفتاب

بی‌خبر باید بخواید در تراب

این دل یاس است و روح یاسمین

این امانت را امین باش ای زمین

نیمه شب زردانه باید در مغاک

ریخت بر روی گل خورشید، خاک

غلامرضا شکوهی

گهواره نیست کودکی ات را فلک که هست

فرمانبر تو نیست سما تا سمک که هست

وقتی به خواب می‌روی ای کوثر کثیر

لالایی خدیجه نباشد، ملک که هست

آن روزه سه روزه نیازی به نان نداشت

ای زخمی محبت عالم! نمک که هست

وقتی حضور گریه تو را آب می‌کند

اشک علی نشسته برای کمک که هست

نقش کیود شانه‌ات از ضربه‌های در

بر شانه شبان سپه نیست حک؟ که هست

مردیم از فراق تو دل با چه خوش کنیم؟

قبری که نیست از تو به جا؟ یا فدک؟ که هست...

علیرضا فروزه

نه مثل ساره‌ای و مریم، نه مثل آسیه و حوا

فقط شبیه خودت هستی، فقط شبیه خودت، زهرا!

اگر شبیه کسی باشی، شبیه نیمه شب قدری

شبیه آیه تطهیری، شبیه سوره «اعطینا»

شناسنامه تو صبح است، پدر؛ تبسم و مادر؛ نور

سلام ما به تو ای باران، درود ما به تو ای دریا

کیود شعله ور آبی! سپیده طلعت مهتابی

به خون نشستن تو امروز، به گل نشستن تو فردا

مگر که آب وضوی تو، ز چشمه سارِ فدک باشد

وگر نه راه نخواهی برد، به کربلا و به عاشورا

محمدعلی بیابانی

تو بی‌قراری و من نیز بیقرارترینم

که من غریب‌ترین مرد در تمام زمینم

کشیده است از آن سو مدینه تیغ به رویم

نشسته است از این سو فراق تو به کمینم

به حال و روز تو گیرم که اشک شرم نبارم

چه سازم این عرفی را که مانده روی جبینم

علی به خاطر بستر نشینی تو بگرید

تو هم به خاطر من گریه کن که خانه نشینم

به چادرت متوسل شدم که باز بمانی

منی که کهف امانم منی که حصن حصینم

برای سنگ مزارم پس از فراق تو بگذار

ز باغ پیرهن‌ت لاله‌های سرخ بچینم

مرا شکستن پهلو مرا شکستن بازو

چنان شکست که منبعد با شکست عجینم

تو را زدند و خدا خواست من ببینم و دیدم

خدا کند که فراق تو را به چشم نبینم

مهدی چهاردار

ای راز آسمانی خورشید مرتبت

گیسو به هم مریز ادا الشمس کورت

ای بی‌کرانه، ای پر از ابهام، ای بزرگ

دریا صفت، کویر صفت، آسمان صفت

هنگامه بهار جهان با تو دیدنی است

بی‌تو نه من نه عشق نه دنیا نه آخرت

گیسوی تو قیامت کبری است مهربان

چشمان تو نهایت دنیاست عاقبت

بر من که می‌رسی کمی آهسته‌تر برو

دستم نمی‌رسد به بلندای دامت

نمایش ویژه «فرزند صبح»

پس از ۱۱ سال

۱۵ صفحه

مروزی بر مضامین ادعیه خاصه حضرت زهرا(س)

شکوه زندگی معنوی
در نیایش های فاطمی

۱۴ صفحه

رضا بدرالسماء، نگارگر پیشکسوت از آفرینش های هنر آیینی خود به «ایران» می‌گوید

«اسوه مقاومت» حکایت ابدی
بیت الاحزان فاطمه(س) است

۱۵ صفحه

«راز محبوبیت حاج قاسم» به روایت
حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعباس نبوی
(مدیر مؤسسه تمدن و توسعه اسلامی)

جنس «نگاهش» فرق داشت

۱۶ صفحه

کارنامه و رسالت شعر فاطمی در یک نگاه

شعر فاطمی، زیرشاخه‌ای ارجمند از شجره طیبه شعر دینی و آیینی با پشتوانه و پیشینه‌ای هزار و صد ساله است. شعری که با وجود این قدمت قابل‌تأمل، متأسفانه به هزار و یک دلیل، همچنان مظلوم و مهجور مانده است.

با دنبال کردن ردپای شعر فاطمی در تاریخ، به نام‌های بزرگی چون: دقیقی طوسی، کسایی مروزی، سنایی غزنوی، عطار نیشابوری و حکیم ناصر خسرو می‌رسیم. قله‌های سر به فلک کشیده‌ای که شعر و ادب پارسی به اعتبار نام بلند آنان در جهان مهتری و سروری می‌کند.

پاسخ به این پرسش که چرا شعر فاطمی با وجود این پشتوانه و پیشینه تاریخی همچنان در حوضی است، فرصتی فراخ می‌طلبد که از حوصله این نوشتار خارج است. اما به اختصار می‌توان گفت، وجود تنگناها و خط قرمزهای سیاسی، اجتماعی و تعصبات و تنگ‌نظری‌های مذهبی - دینی از عمده‌ترین دلایل این مظلومیت و مهجوریت است.

با بازخوانی کارنامه شعر فاطمی به سهولت در می‌یابیم که بیش از ۹۰ درصد این سروده‌ها لهجه‌ای صرفاً توصیفی دارند و در چهار محور زیر خلاصه شده‌اند:

۱- ماجرای فدک

۲- داستان «دنوار و در»

۳- بیت الاحزان

۴- مزار پنهان حضرت زهرا(س)

در حالی که پرداختن صرف به این موضوعات، ارائه تصویر محو، نیم رخ و ناقص از بانوی بزرگوار است که به تعبیر حضرت قرآن «کوثر کثیر» است و سوره‌ها و آیات فراوانی در شأنش نازل شده است.

اجازه دهید در این مجال، به اغتمام فرصت به رسالت شعر و شاعران فاطمی بپردازیم.

شعر فاطمی، باید شعر فضیلت‌ها و ارزش‌ها باشد. شعری که ما را به سرمزل سعادت و رستگاری رهنمون شود و «سبک زندگی ایرانی - اسلامی» را برای ما تبیین و تشریح کند. شعر فاطمی باید سرمشق عشق، حماسه، عرفان، حکمت، پایداری، ستم‌سوزی، استکبار ستیزی، حق‌طلبی و عدالت‌خواهی باشد. اگر ما شاعران آیینی چیزی غیر از این بگوییم، و به گونه‌ای دیگر ببندیم، به یقین راه به خطا برده و از مسیر روشن و سعادت‌بخش سیره نبوی و فاطمی فاصله گرفته‌ایم.

پرداختن مبسوط و کامل به ابعاد مغفول مانده شخصیت حضرت زهرا(س) در شعر فاطمی محتاج نگارش هزاران مقاله و پژوهش است و در حوصله یک یادداشت نمی‌گنجد. ولی اشاره فهرست‌وار به بعضی از این ابعاد و شاخصه‌ها امکان‌پذیر است که به پاره‌ای از این ویژگی‌ها اشاره می‌شود:

«رومنامی و رمزگشایی از «سبک زندگی فاطمی» با تبیین و تشریح ویژگی‌های ناگفته‌ای از قبیل: خودشناسی و خدانشناسی، جلوه‌های عبودیت و بندگی، انس با قرآن، عشق به نماز، حقیقت «ام ابیها» بی، همراهی و همدلی با حضرت رسول اکرم(ص) در پاسداری از نهال نوپای اسلام، مبارزه با خرافات، تحریفات و سنت‌های جاهلی، بررسی گفتمان سیاسی - اجتماعی با تحلیل خطبه‌های حکیمانه و جسورانه حضرت، سیمای علمی حضرت با بررسی و تفسیر روایات به یادگار مانده از حضرت، دشمن‌شناسی، حق‌جویی و عدالت‌خواهی، مظلوم‌نوازی و ظلم‌ستیزی (با تبیین این حقیقت که مادر قیام حسینی و حماسه‌آشورا حضرت زهرا(س) بوده است)، آزادگی و آزادمنشی، تلاش در مسیر احیای فضیلت‌های اخلاقی و کرامت‌های انسانی، بازتابی مهارت‌های ادبی و هنری (از جمله فن خطابه، سخنوری و شاعری)، حضور شجاعانه در صحنه دفاع از امامت و ولایت، تلاش در مسیر احقاق حقوق زنان، الگوی ازدواج فاطمی (امام علی می‌فرماید: با فاطمه(س) ازدواج کردم در حالی که فرشی جز یک پوست گوسفند نداشتم. بر آن می‌خوابیدیم و روز و شب می‌گذرانیدیم و خدمتگزاری نیز نداشتم)، بررسی مدل تربیتی فاطمی با واکاوی لایه‌های آن حضرت، قناعت و ساده‌زیستی (زندگی در یک خانه کوچک گلی کنار مسجد پیامبر)، صبر و شکیبایی در برابر مصایب و سختی‌ها، حجاب و عفاف (رو گرفتن از مرد نابینا)، انفاق و ایثار (که نمونه بارز آن بخشش لباس عروسی به زن فقیر در شب عروسی است)، دستگیری از ایتام و مساکین(حضرت امیر و حضرت فاطمه سه روز روزه گرفتند و هر سه روز، غذای افطار خود را به یتیم، مسکین و اسیر دادند. تا آنجا که خداوند «سوره هل اتی» را در ستایش از این اقدام ایثارگرانه نازل کرد)، و...

ابعاد مورد اشاره تنها بخشی از شاخصه‌های شخصیتی حضرت فاطمه زهرا(س) است که با کمال تأسف باید گفت تا کنون به صورت شایسته و بایسته به آنها پرداخته نشده است. برای بیرون آوردن «شعر فاطمی» از بن‌بست «دیوار و در» و «فدک»، شایسته است جامعه شاعران و ذاکران خاندان رسالت - با دغدغه‌مندی و دانش و بینشی جامع‌تر و گسترده‌تر - از این به بعد به تشریح و تبیین این مؤلفه‌ها بپردازند تا در آینده شاهد ارجمندی و بالندگی هر چه بیشتر شجره طیبه شعر فاطمی باشیم - ان‌شاء‌الله.

یادداشت

پوستر نمایش شعر سئوکاره فاطمی